

Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского
Серия «Юридические науки». Том 27 (66). 2014. № 1. С. 124-128.

УДК 342.9

ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ФОРМУВАННЯ СУДДІВСЬКОГО КОРПУСУ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Русакова І. Г.

Вища рада юстиції, м. Київ, Україна

Стаття присвячена дослідженню органів управління формуванням суддівського корпусу зарубіжних країн. Зокрема, в статті досліджуються як органи управління формуванням суддівського корпусу колишніх соціалістичних, так і провідних західних країн. Особливості управління в сфері формування суддівського корпусу колишніх соціалістичних країн розглядаються через призму того, що в даних країнах тривалий час не було спеціалізованого органу у даній сфері, а в деяких (наприклад, Російська Федерація) такого органу немає і досі. В свою чергу, аналогічні органи провідних західних країн аналізуються через призму того, що в цих країнах існують давні традиції управління в сфері формування суддівського корпусу та побудована ефективна судова система в цілому. В даній статті аналізуються повноваження, функції та місце в системі права кожної конкретної країни відповідних органів управління формуванням суддівського корпусу.

Ключові слова: орган управління, суддівський корпус, Вища рада юстиції, адміністративно-правове регулювання, зарубіжні країни.

В процесі реформи судових органів України важливим є вдосконалення адміністративно-правового регулювання Вищої ради юстиції через те, що саме цей орган здійснює управління формуванням суддівського корпусу. Безперечно, в даному процесі мають враховуватися найкращі здобутки як колишніх соціалістичних країн, так і країн провідних західних демократій. Отже, дана тема дослідження має неабияке практичне значення, бо без її належної теоретичної розробки неможливе вдосконалення роботи Вищої ради юстиції, системи судочинства та системи адміністративного і адміністративно-процесуального права в цілому.

Можна констатувати, що в Україні на даний момент немає значної кількості досліджень органів управління формуванням суддівського корпусу зарубіжних країн. Однак деякі аспекти діяльності аналогічних по відношенню до Вищої ради юстиції України органів зарубіжних країн були вже здійснені Гончаренком О. В., Шпаком Д. Р., Сафульком С. Ф., Бринцевим В. Д., Колесниченком В. М., Обрусною С. Ю. та іншими. Однак адміністративно-правовий статус Вищої ради юстиції в зарубіжних країнах не є достатньо дослідженим і потребує, на нашу думку, подальшого вивчення і вдосконалення.

Метою даної статті є комплексний аналіз основних рис та діяльності органів управління формуванням суддівського корпусу колишніх соціалістичних та провідних західних країн. На даній основі будуть здійснені науково-практичні дослідження та буде надане відповідне теоретичне узагальнення.

На даний момент Вища рада юстиції активно здійснює міжнародну діяльність та займається запозиченням передового зарубіжного досвіду у даній сфері. Як зазначає Шпак Д. Р., першим значним проявом міжнародної діяльності Вищої ради юстиції став візит української делегації до Крайової ради судівництва Польщі у вересні 1998 року. Згодом відбулись обміни візитами з Національною радою юстиції Угорщини, Генеральною радою судової влади Іспанії, Вищою радою магістратури Португалії, Крайовою радою судівництва Польщі, Вищою радою магістратури Франції, Радою юстиції Грузії, Вищою судовою радою Болгарії тощо. Члени Вищої ради юстиції також ознайомились з принципами формування суддівського корпусу у багатьох інших зарубіжних країнах – Великобританії, Німеччині, Сирії, Лівані, Італії, Нідерландах [10, с. 91-92].

Співробітники Вищої ради юстиції приймають участь у різноманітних семінарах, зустрічах, проектах, конференціях, офіційних прийомах, консультаціях з представниками органів управління в сфері формування суддівського корпусу зарубіжних країн з метою запозичення їх позитивного досвіду і застосування його в сфері правового регулювання діяльності Вищої ради юстиції та судової системи зокрема [5]. Таким чином, накопичення позитивного зарубіжного досвіду в даній сфері є одним з першочергових завдань діяльності Вищої ради юстиції.

Безпосередній аналіз зарубіжних органів управління в сфері формування суддівського корпусу розпочнемо з аналізу колишніх соціалістичних країн, так як у них тривалий час був відсутній спеціалізований орган в даній сфері.

В Румунії до складу Вищої магістратської ради входить 15 магістратів: 10 суддів і 5 прокурорів або помічників суддів Верховного суду. Особливим є те, що у випадках, коли рада виконує функцію дисциплінарного органу, головує голова Верховного суду (без права голосу), в усіх інших випадках – міністр юстиції [3, с. 33].

В Російській Федерації питання управління формуванням суддівського корпусу віднесені до компетенції Президента Російської Федерації, Ради Федерацій, кваліфікаційних колегій суддів різного рівня. Відповідно до положень Конституції РФ Президент вносить до Ради Федерацій подання про призначення кандидата на посаду судді Конституційного, Верховного і Вищого Арбітражного суду РФ і призначає на посаду суддів інших федеральних судів. Отже, інститут Президентства у РФ активний суб'єкт управління формуванням суддівського корпусу і має достатньо значні повноваження. Указом Президента РФ від 4 жовтня 2001 року регулюється діяльність Комісії при Президенті РФ з попереднього розгляду кандидатур на посади суддів федеральних судів [4, с. 159-160].

У Казахстані Конституція передбачає, що Голова Верховного Суду, голови колегій та судді Верховного Суду мають обиратися Сенатом за поданням Президента Республіки, на підставі рекомендації Вищої Судової Ради Республіки. Вища Судова Рада Казахстану очолюється Головою, якого призначає Президент Республіки, та складається з Голови Конституційної Ради, Голови Верховного Суду, Генерального прокурора, Міністра юстиції, депутатів Сенату, суддів та інших осіб, які призначаються Президентом Республіки. [9, с. 52].

Цікаві функції і повноваження у органу управління в сфері формування суддівського корпусу Вірменії, який очолює президент країни, а міністр юстиції та генераль-

ний прокурор є його заступниками. До компетенції Ради Правосуддя Вірменії належить: подання на затвердження президентові списків посадової придатності суддів і прокурорів, висування пропозицій кандидатур голів судів різних рівнів, представлення пропозицій щодо присвоєння суддям і прокурорам класних рангів, надання згоди щодо закінчення повноважень судді, арешт, притягнення до адміністративної, кримінальної та дисциплінарної відповідальності [7, с. 62].

Верховна судова рада у Болгарії складається з 25 осіб. За посадою до її складу входять голови двох вищих судів, а також Головний прокурор. По одинадцять членів обирають Народні Збори та органи судової влади країни. У такому ж кількісному складі працює Національна рада суддівства в Республіці Польща. Але замість прокурора до її складу входить міністр юстиції, а 15 членів ради обираються з числа суддів [3, с. 33].

Відповідно до Конституції Албанії до складу Вищої ради юстиції входять Президент Республіки, Голова Верховного Суду, Міністр юстиції, три члени, обрані парламентом, а також дев'ять суддів всіх рівнів, які обираються Національною судовою конференцією. Президент Республіки є Головою Вищої ради юстиції, яка за пропозицією Президента, обирає зі свого складу заступника голови. Заступник голови організує діяльність Вищої ради юстиції, а також головує на її засіданнях за відсутності Президента Республіки. Вища рада юстиції вирішує питання переведення суддів, а також їх дисциплінарної відповідальності згідно закону [9, с. 53].

Проаналізувавши органи управління формуванням суддівського корпусу в деяких колишніх соціалістичних країнах, перейдемо до аналізу відповідних органів провідних західних країн.

Як зазначає Гончаренко О. В., за своїм статусом і структурою Вищі ради магістратури Франції і Італії наближаються ближче до виконавчої влади, оскільки Президенти є головами цих органів та приймають безпосередню участь у їх формуванні. Президент Італії серед всього іншого може розпустити Раду у випадку, якщо цей орган не може функціонувати. Таке право Президента Італії виходить за межі оголошеної автономії італійської юстиції. Статус Рад магістратури Франції і Італії регулюється відповідними законами [4, с. 146].

До складу Вищої ради магістратури Італійської Республіки входять також перший голова та Генеральний прокурор Касаційного суду. Дві третини решти складу Ради обираються всіма звичайними суддями з числа суддів різних категорій, а одна третина – Парламентом на спільному засіданні палат з числа професорів права університетів та адвокатів, що мають не менше 15 років стажу. Рада обирає віце-голову з членів, обраних Парламентом, а виборні члени Ради залишаються на посаді чотири роки та не можуть бути відразу ж переобрані на новий строк [9, с. 51].

Раду магістратури Франції, як вже зазначалось, очолює Президент Республіки, міністр юстиції за посадою є її віце-головою. До складу Ради входять ще двадцять членів, яких призначає Президент країни. Рада складається з двох палат (formations), одна з яких має компетенцію по відношенню до суддів і включає, крім президента Республіки і міністра юстиції, п'ять суддів і одного прокурора, одного державного радника, який призначається Державною радою, а також 3 осіб, які не можуть бути депутатами Парламенту чи суддями і призначаються відповідно Президентом Республіки, головою Національних зборів і головою Сенату [6, с. 8-9].

Багатоступеневими є повноваження та структура Вищої ради магістратури Португальської Республіки. Зокрема, до її повноважень належить призначення, затвердження, переведення і підвищення в посаді суддів судів загальної юрисдикції та здійснення відповідного дисциплінарного контролю. Вища рада магістратури складається із 17 членів та є незалежним, автономним органом, що фінансується за рахунок державного бюджету [8, с. 115].

Цікавим є те, що у Туреччині до Вищої ради суддів і державних обвинувачів входить лише шість членів. За посадою – міністр юстиції, який і є головою цієї ради. Трьох основних і трьох резервних членів призначає Президент із числа кандидатур, включених до списку суддів, номінованих на цю діяльність загальними зборами суддями Вищого апеляційного суду. Двох основних і двох резервних членів призначають загальні збори Державної ради Туреччини [3, с. 34].

У Мальтійській Республіці, Конституцією передбачена Комісія по здійсненню правосуддя, яка повинна складатись з Президента, який є її головою, та дев'яти інших членів, а саме: Головного судді; Генерального атторнея; двох членів, обраних на чотири роки суддями Вищого суду з їх оточення; двох членів, призначених на чотири роки, з яких один призначається Прем'єр-міністром, а інший – лідером опозиції; Президента Палати адвокатів – за посадою [9, с. 52-53].

Отже, органи управління в сфері формування суддівського корпусу колишніх соціалістичних країн за своїми ознаками, функціями та повноваженнями є більш схожими на Вищу раду юстиції України. В свою чергу, органи управління в даній сфері провідних західних країн мають більш складну структуру та, як правило, очолюються головою відповідної держави. Подальше дослідження даної теми сприятиме можливості запозичення позитивних досягнень зарубіжних країн в сфері державного управління формуванням суддівського корпусу.

Список літератури:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про Вищу раду юстиції : Закон України від 15.01.1998 № 22/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 146.
3. Бринцев В. Д. Вища рада юстиції: міжнародний досвід формування та нормативно-правове забезпечення її діяльності в Україні / В. Д. Бринцев // Вісник Верховного суду України. – 2010. – № 12 (124). – С. 32-36.
4. Гончаренко О. В. Адміністративно-правові засади діяльності Вищої ради юстиції : дис. на здобуття наук. ступеня к.ю.н. : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / О. В. Гончаренко ; Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого. – Х., 2009 – 214 с.
5. Гостева І. Г. Підсумки міжнародної діяльності Вищої ради юстиції у 2011 році / І. Г. Гостева // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 4 (8). – С. 173-181.
6. Колесниченко С. Ю. Формування складу Вищої ради юстиції за європейськими стандартами / С. Ю. Колесниченко // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 3 (7). – С. 6-24.
7. Обрусна С. Ю. Зарубіжний досвід судового управління та можливості його використання при реформуванні судової системи України / С. Ю. Обрусна // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – № 4. – С. 52-73.
8. Паришкура В. В. Співробітництво Вищої ради юстиції та Вищої ради магістратури Португалії / В. В. Паришкура // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – № 3. – С. 114-121.
9. Сафулько С. Ф. Представництво адвокатів у Вищих радах юстиції (магістратурах): порівняльно-правовий аналіз / С. Ф. Сафулько // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – № 1. – С. 49-59.

10. Шпак Д. Р. Міжнародна діяльність Вищої ради юстиції: здобутки та перспективи / Д. Р. Шпак // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – № 1. – С. 91-102.

11. Италия. Конституция и законодательные акты / [редкол. : Барабашев Г. В., Жидков О. А., Ильинский И. П. и др.]. – М. : Прогресс, 1988. – 392 с.

12. Маклаков В. В., Энтин В. Л. Французская Республика. Конституция и законодательные акты / В. В. Маклаков, В. Л. Энтин ; редкол. : Барабашев Г. В., Жидков О. А., Ильинский И. П. [и др.]. – М. : Прогресс. – 1989. – 448 с.

Русакова И. Г. Органы управления в сфере формирования судейского корпуса зарубежных стран / И. Г. Русакова // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия: Юридические науки. – 2014. – Т. 27 (66). № 1. – С. 124-128.

Статья посвящена исследованию органов управления формированием судейского корпуса зарубежных стран. В частности, в статье исследуются органы управления формированием судейского корпуса как бывших социалистических стран, так и ведущих западных стран. Особенности управления в сфере формирования судейского корпуса бывших социалистических стран рассматривается через призму того, что в данных странах длительное время не было специализированного органа в данной сфере, а в некоторых (например, Российская Федерация) такого органа нет до сих пор. В свою очередь, аналогичные органы ведущих западных стран анализируются через призму того, что в этих странах существуют длительные традиции в сфере управления формированием судейского корпуса и построена эффективная судебная система в целом. В данной статье анализируются полномочия, функции и место в системе права каждой конкретной страны соответствующих органов управления формированием судейского корпуса.

Ключевые слова: орган управления, судейский корпус, Высший совет юстиции, административно-правовое регулирование, зарубежные страны.

JUDICIARY FORMING BODIES IN FOREIGN COUNTRIES

Rusakova I. G.

The High Council of Justice, Kyiv, Ukraine

The article deals with the investigation of judiciary forming bodies in foreign countries. In particular article overview judiciary forming bodies in former socialist countries (Russian Federation, Kazakhstan, Bulgaria and others), as well as in leading western countries (France, Italy, Malta, Portugal). Peculiarities of judiciary forming bodies in former socialist countries are investigated under a circumstance of absence of a special body in this sphere for a long period of time. Corresponding bodies of leading western countries are analyzed as they have most efficient and oldest law regulation in this sphere. Author emphasize that Ukrainian High council of justice provides active international activity. In particular, during last few years' members of High council of justice participated in a number of conferences, seminars, meetings, consultations with foreign countries judiciary forming bodies officials. It is noted, that adoption of positive foreign experience in judiciary forming is one of the priorities of Ukrainian High council of justice. Analysis provided in an article indicates that in foreign countries judiciary forming bodies are very important in administrative law regulation system. In former socialist countries judiciary forming bodies are more similar to Ukrainian (especially functions and authorities). In some countries of this group (for example, Russian Federation) special body in sphere of judiciary forming is absent. Leading western countries have a long traditions and detailed law regulation in this sphere. As a rule judicial forming bodies of those countries are headed by head of a state. Author concludes that further investigation of this topic will be beneficial for a legal regulation of Ukrainian High council of justice.

Key words: Authority, judiciary, High council of justice, regulation by administrative law, foreign countries.